



Behandling och bedömning i rättspsykiatrisk vård

SBU KARTLÄGGER | KARTLÄGGNING AV SYSTEMATISKA ÖVERSIKTER

16 JUNI 2017 | WWW.SBU.SE/264

Sammanfattning

Bakgrund

Kartläggningen ingår i ett regeringsuppdrag till SBU. Uppdraget är i två steg det första är att kartlägga vilka områden inom rättspsykiatrisk vård som saknar sammanställd forskning och det andra steget är att göra systematiska översikter på angelägna områden.

Under år 2015 överlämnades 296 personer till rättspsykiatrisk vård. Den rättspsykiatriska vården är en påföljd av brott och innebär att patienten frihetsberövas. För att patienten ska kunna bli utskriven måste man, utöver patienten själv, även ta hänsyn till skyddsaspekten för samhället. Att ge behandling under tvång ställer särskilda krav på utövaren. Patienter som dömts till rättspsykiatrisk vård är ofta unga och det är vanligt att de har mer än en psykiatrisk diagnos. Det förekommer även samsjuklighet med missbruk eller fysiska sjukdomar.

Syfte

Syftet var att kartlägga de systematiska översikter som utvärderar behandling och diagnostik inom rättspsykiatrisk vård samt att tydliggöra vilka vetenskapliga kunskapsluckor det finns inom rättspsykiatrisk vård.

Den övergripande frågan var: För vilka vårdinsatser inom rättspsykiatrisk vård finns det tillförlitligt sammanställd forskning av effekter och biverkningar? För bedömningsinstrument gällde frågan även prognostisk förmåga, det vill säga hur bra instrumentet motsvarar det verkliga utfallet.

Metod

En systematisk kartläggning innebär att sakkunniga personer sätter upp urvalskriterier och identifierar viktiga domäner inom området som ska kartläggas. Utifrån dessa gör SBU sedan en litteratursökning efter systematiska översikter. De sakkunniga och SBU relevans- och kvalitetsbedömer de systematiska översikterna från sökningen. Sedan sammanställs resultaten

från de systematiska översikter som stämmer med urvalskriterierna och domänerna. Ett viktigt urvalskriterium i denna kartläggning var att patienterna skulle behandlas inom rättspsykiatrisk vård eller liknande verksamhet utomlands. Följande domäner granskades i kartläggningen: Diagnostik, Bedömningar, Läkemedel, Psykologiska interventioner, Psykosociala insatser, Rehabilitering, Habilitering och Tvångsåtgärder.

Resultat

Totalt identifierade SBU fyra systematiska översikter som stämde med de uppställda kriterierna och de domäner som skulle undersökas. Dessa översikter var väl genomförda, men i arbetet med sökning och bedömning hade översiktsförfattarna inte funnit några studier av tillräckligt god kvalitet för en tillförlitlig sammanställning. Därför avstod de från att genomföra kvantitativa analyser av effekter och biverkningar.

Kunskapsluckor

De kunskapsluckor vi identifierat är inom: Diagnostik, Bedömningar, Läkemedel, Psykologiska interventioner, Psykosociala insatser, Rehabilitering, Habilitering och Tvångsåtgärder.

Att det saknas systematiskt sammanställd forskning inom ett område innebär att området kan formuleras som en kunskapslucka. Men det faktum att det föreligger en vetenskaplig kunskapslucka är inte det samma som att en behandling saknar effekt. Det innebär endast att det finns en vetenskaplig osäkerhet om vilken effekt behandlingen har och att ytterligare studier behövs för att kunna säkerställa det.

De vårdinsatser som ges inom rättspsykiatri är inte helt utforskade eftersom den rättspsykiatriska vården i stora drag har samma innehåll som övrig psykiatrisk vård. Dessutom kan personer som får vård inom rättspsykiatri och personer som får vård inom psykiatri ha liknande sjukdomsbilder. Men det behövs forskning för att veta hur vårdinsatserna påverkar patienterna och hur effektiva de är när de sker i en rättspsykiatrisk miljö.

Kommande systematiska översikter

SBU kommer nu att gå vidare med egna systematiska översikter. De ämnen SBU valt för de kommande utvärderingarna är läkemedelsbehandlingar samt psykologiska behandlingar och psykosociala insatser. I de systematiska översikterna kommer även etik och hälsoekonomi att tas upp. Översikterna ska publiceras sommaren 2018.

Denna rapport hör till serien SBU Utvärderar (ISSN 1400-1403). Rapportserien baseras på systematiska litteraturnomgångar av forskningsartiklar. Rapporten har utarbetats av en grupp sakkunniga inom ämnesområdet. De sakkunniga har bland annat preciserat frågeställningen, bedömt forskningens kvalitet och diskuterat de sammanvägda resultat som framkommit. Frågeställningen belyses ur ett etiskt och hälsoekonomiskt perspektiv och rapporten omfattar även en evidensgradering som visar hur starkt det samlade vetenskapliga underlaget är. Rapporten har granskats såväl internt inom SBU som av externa granskare inom området.

Rapport nr 264 (2017) • registrator@sbu.se.
Rapporten kan laddas ner från www.sbu.se/264
eller beställas via 08-779 96 85 eller sbu@strd.se.
Grafisk produktion: Åsa Isaksson, SBU.

Projektgrupp

Sakkunniga

Peter Andiné, docent och universitetslektor i rättspsykiatri vid Centrum för etik, juridik och mental hälsa, Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet, och överläkare vid Verksamhetsområde Rättspsykiatri, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, och Rättspsykiatriska enheten i Göteborg, Rättsmedicinalverket

Eva Lindström, docent, överläkare vid Institutionen för neurovetenskap, Psykiatri, Akademiska sjukhuset, Uppsala

Katarina Howner, med dr, leg läkare, specialist psykiatri, ST-läkare rättspsykiatri, Rättspsykiatriska undersökningsenheten i Stockholm, Rättsmedicinalverket och Centrum för Psykiatrforskning, Karolinska Institutet, Stockholm

Björn Hofvander, adj universitetslektor i rättspsykiatri vid Institutionen för kliniska vetenskaper, Lund, Lunds universitet och specialist i klinisk psykologi vid Verksamhetsområde Rättspsykiatri, Region Skåne

SBU

Alexandra Snellman, Frida Mowafi (projektledare)
Monica Hultcrantz (biträdande projektledare)
Hanna Olofsson (informationsspecialist)
Caroline Jungner, Anna Attergren Granath
(projektadministratörer)

Externa granskare

Marianne Kristiansson, Professor, Centrum för psykiatrforskning, Institutionen för klinisk neurovetenskap, Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge

Malin Lotterberg, Verksamhetschef, Karlahuset, psykiatrisk rehabilitering och rättspsykiatri, Örebro